

FRANCESC ESPAÑOL I LA UNIVERSITAT DE BARCELONA EN EL SEU ASPECTE DOCENT

per Mercè Durfort

L'ensenyament de l'entomologia ha estat impartit per Francesc Español fora i dins de la Universitat.

L'autèntica càtedra d'entomologia, que durant molts anys ha ocupat en Francesc Español, ha estat ubicada al Museu de Zoologia del Parc de la Ciutadella de Barcelona. El seu mestratge s'ha projectat a persones i personalitats de totes les edats des d'aquella Institució, des de xicots de deu a setze anys que li portaven, i li porten encara, caixes amb els insectes recollits en les seves excursions fins als afeccionats a l'entomologia que només s'hi han dedicat en les seves hores de lleure de llurs oficis i han aconseguit col·leccions de gran valor, passant per joves estudiants i professors universitaris que, als llibres d'especialitat, no hi trobaven el que buscaven.

És per això que en escriure unes consideracions sobre l'aspecte docent, a la Universitat, que ha tingut en Francesc Español, vull deixar constància que aquest, malauradament, va ésser circumstancial, ja que l'autèntica, la més consistent i perllongada tasca docent és la que ha projectat des del Museu de Zoologia de Barcelona.

Malgrat ésser un investigador nat i no encantar-li la docència, ha estat sempre disposat a donar a conèixer el que sabia, alhora que ha creat sempre, al seu voltant, una atmòsfera d'entusiasme que ha embadalit a molt jove i ha sabut despertar moltes vocacions. Potser per això que, quan el Departament de Zoologia de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona li va demanar, per favor, que prenguéss al seu càrrec, almenys per un període de temps curt, l'assignatura de Zoologia II (Artròpodes) que s'estudiava obligatòriament a tercer curs de la llicenciatura de Biològiques, va ac-

cedir generosament a la petició que li havia formulat el Professor Dr. E. Ga-dea, com a director de l'esmentat Departament.

Així doncs, durant el curs 1970-71 va impartir la docència dels artròpodes a nivell de la comunitat universitària. Per no interferir amb la seva jornada de treball al Museu de Zoologia impartia la classe de vuit a nou del matí, i era extraordinàriament puntual.

Vull emfatitzar uns punts concrets de la personalitat docent de Francesc Español. L'eminent entomòleg sempre s'ha expressat amb fluïdesa i riquesa de vocabulari. Això, junt amb el fet d'haver «viscut» molts dels temes tractats a classe, sobretot els referents a la coleopterologia, epigea i hipogea, feia que la seva classe fos atractiva, pel contingut que explicava i per la manera de fer-ho.

El fet de ser en Francesc Español, home de laboratori alhora que home de camp, (ha estat sempre un destacat espeleòleg i un incansable muntanyenc), d'haver mantingut intercanvi amb els millors especialistes mundials de la seva temàtica (coleòpters anòbids i tenebrionids), d'haver visitat museus de gran prestigi i consultat col·leccions de gran interès, tot això, es traduïa en el fet que les seves classes fossin una autèntica vivència del que explicava.

Els temes dels quals no era especialista, cal recordar que en la designació d'artròpodes s'hi inclouen, a part dels insectes, els aràcnids, els miriàpodes i els crustacis com a grups més nombrosos, doncs bé, eren tractats amb molta rigorositat pel mestre, ja que, prèviament, en feia un aprofundit estudi i una selecció molt, però molt, aprofundida.

En Francesc Español ha tingut i té una lletra bonica, elegant i llegible, i això s'agraeix en una classe, sobretot si va acompanyat d'un do especial pel dibuix. Els seus esquemes il·lustraven meravellosament bé les seves explicacions, de manera clara i diàfana.

Vull remarcar el fet que alguns estudiants de quart i de cinquè i fins i tot joves llicenciats, que ja tenien l'assignatura aprovada anaven a classe pel pur plaer d'escoltar-lo (i sentir-lo) i per a aprendre directament d'un gran entès de l'entomologia (*).

El seu mestratge, però, no s'acabava a les nou del matí en sortir de classe, no. Grups de nois i noies anaven al migdia a fer-li visita al Museu. Allà podien contemplar i estudiar col·leccions magníficament preparades i conservades de les diferents famílies que havien tractat prèviament a les classes teòriques.

Al Museu, veien com el Mestre aïllava, sota la lupa, de l'abdomen de l'insecte la seva genitèlia i podien constatar com dues espècies molt properes tenien genitalies amb diferències, solament destacades i perceptibles quan l'expert en la matèria els ho feia veure.

(*) GOSALBEZ, J. (1978): Francesc Español i Coll. entomòleg actiu i en actiu. Butll. Inst. Cat. Hist. Nat., 127-139.

A la tarda, quan anava al laboratori del departament de Zoologia, com venia fent des de feia molts anys, i com encara fa ara, sovint era visitat per alguns grups d'estudiants que volien saber encara més sobre determinades qüestions i es «colaven» entre les visites dels especialistes, que sempre l'anaven a visitar. ¿Què millor per a un mestre, que constatar l'interès despertat entre els seus alumnes pels temes que han estat i són la seva vida?

En definitiva doncs, del curs 1970-71 fins el 30 de setembre de 1975 i de manera ininterrompuda, en Francesc Español va impartir classes magistrals a estudiants de tercer curs de la llicenciatura de Biològiques, que gràcies a ell van descobrir la complexa organització interna dels artròpodes, alhora que interessants aspectes de llur etologia i distribució geogràfica.

En definitiva doncs, durant aquells cursos, va fer un mestratge institucionalitzat. Cal però recordar el que abans he esmentat i és el fet que, abans i després d'aquest període, ja havia fet una considerable tasca docent i divulgadora, dirigida a tot aquell que li demanava i que han estat molts els universitaris que, abans i després, han gaudit de les seves explicacions i consells.

La legislació universitària ha estat sempre rica en contrasentits i en disposicions que no sempre han protegit la qualitat de l'ensenyament que s'imparteix a les seves aules, com tampoc no ha permès el desenvolupament, en molts casos, d'una recerca adient. Per això, no cal trobar gens estrany que un bon dia sortís una disposició que feia que la col·laboració de què gaudia la Facultat de Biologia, d'una de les personalitats més destacades a nivell mundial en el camp de l'entomologia, es trenqués, amb el sentiment en contra dels estudiants i dels professors que vivíem de manera més o menys directa l'ensenyament dels artròpodes i de la docència universitària en general.

Si en aquell moment la Universitat hagués gaudit d'uns Estatuts com els que vàrem aprovar a l'any 1985, el Sr. Francesc Español hauria continuat, de voler-ho, amb la classe d'artròpodes de la Facultat de Biologia, fins la seva jubilació, com a professor associat.

El Departament de Zoologia, en aquest aspecte, s'havia avançat als Estatuts quan en va gestionar el nomenament com a professor encarregat de curs. Llàstima, però, que no hagués pogut conservar en la seva plantilla una persona de la categoria d'en Francesc Español.

A la Junta de Facultat celebrada el 21 d'octubre de 1980, el Director del Departament de Zoologia, Prof. Dr. Enric Gadea, demanà a la Facultat de Biologia que fes seva la sol·licitud de la petició del títol de Professor Emèrit honorari a favor del Sr. Francesc Español i Coll, en reconeixement de la seva inestimable i valuosa col·laboració. La Junta de Facultat, presidida pel Degà Prof. Dr. Jacint Nadal, ho acceptà per unanimitat i tramità al Rectorat la dita petició.

L'Il·lustríssim i Magnífic Sr. Rector de la Universitat de Barcelona, Antoni M.ª Badia i Margarit, en l'acte d'obertura del curs acadèmic de 1982 li lliurà el nomenament de Professor emèrit honorari de la nostra Universitat.

De poc serviria aquest títol si no anés acompanyat del sentiment d'estima, respecte i admiració que els deixebles i els col·legues del Sr. Español han tingut i tenen per l'il·lustre entomòleg.

El seu mestratge ha deixat la marca en tots els que s'han format al seu costat i que de manera incondicional han tingut tot el seu ajut i assessorament sempre que ho han necessitat. Cal llegir la pàgina d'agraïments que hi ha en l'inici de les memòries de tesis doctorals que sobre temes d'entomologia s'han defensat a la Facultat de Biologia durant els darrers 25 anys per comprovar com la llavor ha fructificat en el decurs del temps.

Cal doncs desitjar que se sàpiga valorar i mantenir l'obra ben feta, duta a terme per Francesc Español dins i fora de les aules universitàries.